

Haalitoiminnan Lamaantuminen

AMERIKAN suomalaisten haalitoiminnan lamaantumisen nostaa eteemme kysymyksen, joka johtaa meidät mielenkiintoisiin tutkisteluihin. Kysymys on yhtä arkaluontoinen kuin mielenkiintoinenkin, sillä me itse olemme tämän kysymyksen ytimenä.

Kukapa Amerikan suomalainen ei olisi tavalla taikka toisella ollut joskus kiintyneenä haalitoimintaan, ellei muuten niin iltamissa kävijänä. Haalitoiminta on ollut osa meidän elämästämme; se on kasvanut ja kehittynyt meidän mukana. Suurkaupungeissa meillä on kivimuureja joiden suojissa me olemme toimineet, syrjäseuduilla me olemme kyhänneet hirsihökkeleitä ajamaan samaa kaksipuolisaa asiaamme — valistus- ja huvittelutarkoituksia.

Kun rakentamamme haalin kurkihirsit nousi ja muutenkin valmistui, niin me tunsimme ääretöntä iloa ja tyydytystä. Jos haalimme tavalla taikka toisella tuhoutui niin meidät valtasi turvattomuuden tunne. Sanalla sanoen, haalimme ovat olleet meille rakkaita laitoksia. Ne ovat tarjonneet meille virkistystä silloinkin kun meitä murhe on painanut. Haalimme ovat tarjonneet meille valistuksellisen sekä aatteellisen pohjan ja laajentaneet meidän maailmankatsomustamme arvaamattomassa määrässä.

Nyt, nähdessämme haalitoiminnan muuttavan muotoaan taikka haalimme jäävän kylmille, joudumme etsimään syytä läheltä ja kaukaa — ja myöskin meistä itsestämme.

Useat meistä nyt katselevat myrtyneellä mielellä tyhjiä haalejamme ja vieläkin myrtyneemmällä mielellä katselenme nykyistä toimintaa niillä haaleilla jotka vielä ainakin nimellisesti vievät eteenpäin sitä asiaa, jota varten me olemme ne pystyttäneet. Nykyään ei enää haaleille kokoontunut yleisö kuuntele parin tunnin puheita työn ja pääoman välisistä kysymyksistä, eivätkä he kuuntele mistään muistakaan kysymyksistä. Tämä rauhaton joukko saattaa meidät murheelliselle mielelle, sillä me emme voi ymmärtää heitä eivätkä he

voi ymmärtää meitä. Me olemme menneen vuosisadan lapsia ja meidän haalitoimintamme kuului sen aikakauden tarpeisiin ja vastasi silloisten olosuhteiden vaatimuksia, niitä vaatimuksia, jotka silloin vallitsivat kun me näitä haalejamme rakensimme.

Me julmistumme nuorisolle ja syytämme heitä siitä, kun he eivät ole mukana haalitoiminnassamme kiinteämmin ja mikäli he siinä mukana ovatkin, niin heidän toimintansa ei meitä tyydytä.

Mikä vaivaa nuorisoa? me kysymme.

Nuorisoa tuskin voitane syyttää. Amerikan suomalaisten haalitoiminnan rappeutumisen syyt ovat syvemmällä — paljonkin syvemmällä. Mutta ennen kun me voimme läheskään täydellisestä ymmärtää tämän rappeutumisen syytä, täytyy meidän ymmärtää niitä vaikuttimia, jotka haalitoimintamme kukoistukseensa nostattivat.

Sukupolvi taaksepäin, jolloin suomalaisten keskuudessa alkoi haalitoiminta nousta, olivat Suomesta tulleet siirtolaiset tukalassa asemassa, sillä he olivat jo kotimaassaan tottuneet yhdistystoimintaan, joka nousi sikäläisten olojen vapaampien virtauksien mukana. Tähän maahan tullessaan he kaipasivat yhdistystoimintaa, sitäkin suuremmalla syyllä, koska he tämän maan oloihin tottumattomina eivät voineet saada huvitushalulleenkaan tyydytystä amerikalaisista laitoksista — puhumattakaan siitä että heillä oli jo jonkinlaisia yhteiskunnallisiakin katsomuksia, jotka myöskin kaipasivat ja etsivät tyydytystä yhdistyksen ja haalitoiminnasta. Raittiusseurat ja kirkot eivät tyydyttäneet varsinkaan sitä osaa siirtolaisista, jotka jo Suomessa olivat olleet mukana työväenliikkeessä.

Sosialistisen liikkeen saadessa jalansijaa Amerikan suomalaisten siirtolaisten keskuudessa, alkoi haaleja nousta ja vapaammat maailmankatsomukset vallata alaa ja versoa näiden haalien ilmapiiressä. Koska haalit tarjosivat monipuolisen seuratoiminnan mahdollisuudet, joita vanhasta maasta tullut väestö kaipasi, yhtyi se mukaan niihin toimintoihin

joita näissä haaleissa harjoitettiin — se sai sitä tyydytystä siitä, jota se ei kyennyt amerikalaisista laitoksista ottamaan.

Siirtolaiselämään tottumattomina, koti-ikäviissään ja myöskin työväenliikkeen tuoman innostuksen valtaamana yhdistyselämä muodostui vilkkaaksi. Kuunneltiin puheitakin kaksi, jopa kolmekin tuntia yhteen menoon — ja sekin tuntui nautinnolta.

Mitään muuta kilpailijaa ei ollut joka olisi näissä oloissa kyennyt haalimme kanssa kilpailemaan yleisön nautinnonhalun tyydyttämisessä.

Mutta nykyään ei ole enää tilanne samanlainen.

Siirtolaisuus Suomesta, kuten muistakin maista, on vähentynyt melkein olemattomiin. Nuorisomme on muuttunut tämän maan syntiseksi ja vanhempikin väki alkaa jo, suomalaisesta hitaudesta ja itsepintaisuudesta huolimatta, saamaan ilonsa irti amerikalaisista verrattain monipuolisista ja pitkälle kehittyneistä huvittelu- ja taidelaitoksista. Josko näissä laitoksissa tarjotaan heille parempaa taikka huomponpaa kuin meidän omista haaleissamme, siitä emme tämän kirjoituksen yhteydessä välitä lähteä kinastelemaan. Tarkoituksemme on vain todeta, että haalitoimintamme lamaantumisella on luonnollinen syynsä ja se syy on siirtolaivastömme sulautumisessa amerikalaiseen yhteiskuntaelämään — haalitoiminnallemme on tullut lukemattomia kilpailijoita.

Maailmansotaa seurannut teollisuuden suunnaton kehitys on täydellisesti muuttanut ne olosuhteet jotka meitä ympäröivät ja joiden mukaisesti meidän täytyy pakostakin jokapäiväisen elämämme oppia järjestämään. Kaksi miljoonaa automobiiliä on muuttunut 28 miljoonaksi. Tämä seikka jo yksistään on aiheuttanut tavattoman muutoksen meidän huvitteluharrastuksiimme ja niiden paikkojen valinnassa joista me huvitus- ja nautintohaluihimme tyydytystä etsimme.

Eikä se ole ainoastaan nuorempi sukupolvi joka näitä automobiilejä huvitteluarkoituksiin käyttää. Ei läheskään. Missäpä löytyy enää suomalaistakaan perhettä jolla ei olisi autoa itsellään tai ainakin hyvällä ystävällä, joka ainakin joskus joutaa antamaan kyytiä tällä uu-

den aikakauden kulkuvälineellä, joten voimme hyvällä syyllä sanoa että jokainen vanhempikin henkilö on ainakin joskus tilaisuudessa tekemään virkistysmatkan nykyään hyvin yleiseksi muodostuville kesäkämpiköille meren- tai järvien rantamilla.

Meidän on myöskin otettava huomioon se, ja ensisijassa juuri se, ettei nykyaikana nuoret miehet, enempää kuin nuoret naisetkaan, vastakkaista sukupuolta etsiessään, ole pakoitettuja kokoontumaan haaleillemme kokouksiin, konsertteihin ja illanviettoihin, kuuntelemaan parin tunnin puheita. He löytävät toisensa muualta. Automobiilit kuljettavat heidät minne hyvänsä he haluavat mennä ja missä hyvänsä he luulevat parhaiten saavansa huvitteluharrastuksilleen tyydytystä. Näin me huomaamme, että nuoriso etsiessään toisiaan ja työläisperheet etsiessään tarvitsemaansa virkistystä, eivät enää ole pakoitettuja saapumaan haaleillemme etsimäänsä löytääkseen.

Tahtomatta puolustaa nuorisomme nykyisiä huvittelutapoja, -paikkoja ja -keinoja, täydymme kai tasapuolisuuden nimessä tunnustaa, että ei se haaleillemmekaan annettu ohjelma aina niin valistavaa ja arvostelua kestävää ole ollut.

Meidän pääasiallinen heikkoutemme haalitoiminnassa lienee ollut se, että ahkerasta, ehkä liiankin ahkerasta näyttelemisestä huolimatta, emme ole kyenneet luomaan proletaarista näyttämötäidettä. Haalimme näyttämöt ovat melkein poikkeuksetta olleet porvarillisen aatemaailman palveluksessa ja lumoissa. Olemme näytelleet kreivejä ja prinsessoja aivan samoin kuin porvaristokin, sillä eroituksella vaan että näyttelemisemme on käynyt huonommin.

Tämänkin seikan huomioonottaen, emme suinkaan voi moittia nuorisoa siitä, että he mieluummin menevät oikeaan teatteriin katsomaan näyttelemistä. Aatteellisesti siinä eivät he ainakaan mitään menetä. Roska on roskaa näyttelipä sen missä hyvänsä, miten hyvänsä ja kuka hyvänsä.

Meidän täytyy oppia ymmärtämään, että viime vuosikymmenenä tapahtuneet yhteiskuntataloudelliset muutokset ovat antaneet kansallisissa puitteissa kulkevalle haalitoiminnallemme musertavan iskun. Jos me sen opimme ymmärtämään, niin silloin me myöskin voimme

luopua nuorisomme tuomitsemisesta senvuoksi että he eivät ole haalejamme valinneet huvittelupaikoikseen.

Tunnettu yhteiskuntaelämän kehityksen tutkija Stuart Chase on tehnyt laskelmia, että Amerikan kansa kuluttaa vuosittain huvitteluihin 21 biljoonaa dollaria, josta huviautoilun osalle tulee viisi biljoonaa dollaria, liikkuviin kuviin kaksi biljoonaa, radioon 750 miljoonaa j. n. e. Edelleen hän arvioi että kesäisenä sunnuntaina noin 40 miljoonaa ihmistä istuu autoissaan matkalla huviajelulle. Radiota kuuntelee jokaisena iltana noin 30,000,000 ihmistä ja automaattisia soittokoneita kuuntelee 15,000,000 kuulijaa iltasin. Liikkuviin kuviin ostetaan 115,000,000 ovilippua viikottain ja muihin teattereihin 5,000,000 viikossa.

Syventyessämme tutkimaan näitä numeroita, emme voi suurestikaan ihmetellä vaikka meidän perin vaatimattomat haalimme tyhjenevätkin. The Newark Evening News tietää eräässä numerossaan kertoa: "Että Reformistisen kirkkokunnan iltarukouksiin menijät olisivat tilaisuudessa kuulemaan radiostaan Amos'n' Andy-ohjelmanumeron, on keskiviikon iltarukousaika siirretty seitsemästä puoli kahdeksaan."

Tämä on osoituksena siitä, että radio on vaikuttanut syvällisesti Amerikan yhteiskuntaelämään. Radio ja automobiili yhdessä uhkaavat ajaa kirkot vararikoon. Onko silloin ihme jos meidänkin haalitoimintamme on näistä uusista ilmiöistä joutunut kärsimään?

Teollisuuden yhä edelleen kehittyessä, tulee työläisille samassa suhteessa aikaa huvitteluihin ja elämän nautintoihin. Tuleeko tämä vapaa-aika lyhennetyin työpäivän muodossa, jolloin korotettu palkka tekee elämän helpommaksi ja nautintorikkaammaksi, vai tuleeko se pakollisena työttömyytenä ja palkattomuutena, se on kokonaan työläisten määrättävissä. Varmana kuitenkin voidaan pitää, että välttämättömän työaika tulee lyhenemään ja sen mukana huvittelulaitokset tulevat saamaan yhä uusia muotoja. Niin jättiläismäisenä kuin se "teollisuutena" jo nykyään esiintyykin, on se kuitenkin vielä lapsen kengissä siihen verrattuna

miksi se kaikesta päättäen tulee muodostumaan.

Nykyään muotiin tullutta mimature golfia arvioiden mukaan pelaa 3—5 miljoonaa amerikkalaista päivittäin. Kun tässä lueteltujen lisäksi otetaan huomioon ne monet pienemmät sekä suuremmat pelit ja monet muut huvittelumuodot, niin ei voida ihmetellä vaikka meidän kehittämämme (taikka kehittymättömänä pitämämme) haalitoiminta onkin jäänyt pois muodista.

Siirtolaisuuden lakkauttaminen on epäilemättä vaikuttanut haalimme tyhjentymiseen, mutta ilman sitäkin uskaltaisimme epäillä josko haalimme olisivat voineet pitää yleisön mukanaan, nopeasti lisääntyvän ja monipuolisen huvitteluteollisuuden kilpaillessa meidän kanssamme.

Voidaan ehkä väittää, että edellä esitetyt syyt eivät ole vaikuttaneet ratkaisevasti haalitoimintamme lamaan. Voidaan ehkä väittää niinkin, että haalimme rakentamisessa mukana olleet ja niitä pystyssä pitänyt väestö omasi voimakkaat yhteiskunnalliset periaatteet, joiden kehittämiseksi se nämä haalinsa rakensi. Myönnettäköön se oletamus tavallaan oikeaksikin, mutta kieltää ei suinkaan voitane, että siltikin se on ollut huvituksen ja virkistystyksen etsimishalu, joka näille haaleillemme on toimintavoiman antanut.

Tätä ei ole ollenkaan tarkoitettu vähentämään haalimme tekemää monessa suhteessa arvokasta työtä, sillä, kuten jo sanottu, sieltähän me olemme ensimmäiset yhteiskunnallista tilannetta selventävät ajatukset saaneet — ja tässä suhteessa ovat haalimme tehneet historiallisen tehtävänsä kunniakkaalla tavalla — mutta tämä on tarkoitettu helpottamaan sen probleemin ymmärtämistä joka haalitoimintamme lamaan seurauksena on meidän eteemme ja meidän käsiteltäväksemme tullut. Luonnollisestikaan tässä ei ole tullut läheskään kaikkia sanotuksi mitä siitä sanottava olisi — ehkäpä ei kaikkia tärkeimpiäkään seikkoja. Mutta ken huomaa muita ja pätevämpiä syitä haalitoimintamme häviämisen aiheuttajaksi — hän puhukoon.